

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.49.01>

УДК: 378.147:159.9

Н. В. Головач

n_golovach@ukr.net

<https://orsid.org/0000-0002-6215-6575>

Т. М. Осадча

osadchatn@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5632-8716>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА АСПІРАНТІВ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ЯК ДОСЛІДНИКІВ

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та практичній реалізації психолого-педагогічної підтримки аспірантів у процесі їх становлення як самостійних дослідників в умовах трансформації системи вищої освіти України. Розкрито особливості адаптації здобувачів до науково-дослідної діяльності, формування дослідницьких компетентностей і розвитку суб'єктної позиції. Акцентовано увагу на значенні міждисциплінарної взаємодії, менторства, коучингу та створення інноваційного освітнього середовища як чинників підвищення мотивації до наукової праці та подолання психологічних бар'єрів.

Інтеграція психологічної діагностики, рефлексивних практик, педагогічних стратегій розглядається як основа самоактуалізації аспірантів і формування їхньої дослідницької ідентичності. На підставі аналізу українських та зарубіжних джерел запропоновано авторську модель психолого-педагогічної підтримки аспірантів, що охоплює етапи адаптації, індивідуалізації та інтеграції. Модель побудована на принципах цілісності, суб'єктності і партнерства, включає психологічний, педагогічний, організаційно-менторський, соціально-інституційний напрями. Практичну реалізацію моделі забезпечують інструменти супроводу – тренінги з самоменеджменту, супервізії, групові рефлексії та моніторинг академічного благополуччя. Обґрунтовано умови ефективного впровадження моделі, серед яких – персоналізація освітньо-дослідницьких траєкторій, розвиток компетентностей наукових керівників і створення рефлексивного середовища. Запропоновано систему діагностики аналітико-пізнавальної активності і здатності до наукового пошуку для коригування індивідуальних планів підготовки.

Практична значущість дослідження полягає у підвищенні ефективності діяльності аспірантури через зниження атриції, формування академічної автономії та наукової етики та закріплення системи підтримки для інтеграції її до європейського освітнього простору.

Ключові слова: аспіранти, психолого-педагогічна підтримка, становлення дослідників, дослідницька ідентичність, дослідницька автономія.

Постановка проблеми. Сучасна система підготовки докторів філософії в Україні переживає період глибокої трансформації, що зумовлена переходом до європейських стандартів якості освіти, інтернаціоналізацією наукових досліджень і посиленням уваги до психічного здоров'я молодих науковців в умовах війни в Україні. Традиційна модель аспірантури, зорієнтована на академічну автономність здобувача, дедалі частіше виявляє структурні прогалини у сфері психолого-педагогічного супроводу. Брак системної підтримки, перевантаженість наукових керівників, розрив між очікуваннями і реальністю дослідницької діяльності створюють ризики демотивації, вигорання і дострокового вибуття з програми. Відтак, виникає потреба в розробці моделі цілісної психолого-педагогічної підтримки, що поєднує освітні, консультативні, наставницькі й організаційно-культурні механізми, спрямовані на формування у аспірантів дослідницької ідентичності, самоефективності, академічної стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика психолого-педагогічної підтримки здобувачів третього рівня вищої освіти висвітлюється в працях українських і зарубіжних науковців. У національному контексті досліджуються питання супервізії та менторства в аспірантурі (Н. Волкова, І. Олійник, 2025), психологічного благополуччя аспірантів (О. Щотка, 2024), особливостей педагогічної практики та інтеграції в наукову спільноту (М. Кравченко, К. Бояринова, А. Дунська та ін., 2021). Нормативну основу становлять *Порядок підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії*

(КМУ № 261, 2016), стандарти МОН для відповідних спеціальностей.

Міжнародні дослідження (S. Gardner, 2010; J. Weidman & E. Stein, 2001; K. Levecque et al., 2017; N. Mahsood et al., 2025) показали, що ключовими чинниками успішності аспіранта є якість взаємодії з науковим керівником, наявність академічної спільноти практики (E. Wenger, 1998), підтримка молодих вчених у групах, високий рівень дослідницької самоефективності (S. Yokoyma, 2019). Попри значну кількість публікацій, проблема системного поєднання психологічних і педагогічних засобів підтримки аспірантів у процесі становлення дослідника залишається недостатньо розробленою в українському освітньому просторі.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та розробити модель психолого-педагогічної підтримки аспірантів у процесі становлення як дослідників, визначити її структурні компоненти, принципи реалізації.

Виклад основного матеріалу. Процес становлення аспіранта як дослідника є багаторівневим і охоплює когнітивний, емоційний та поведінковий аспекти. На початковому етапі адаптації до навчання та науково-дослідної діяльності здобувачі ступеня доктора філософії (PhD) стикаються з низкою специфічних труднощів. До них належать освоєння методології наукового дослідження, ефективна робота з науковою літературою, розробка структури і плану дисертаційної роботи. Психолого-педагогічна підтримка на цьому етапі повинна включати діагностику здатностей та психологічного стану та мотивації аспірантів.

На етапі індивідуалізації основний акцент зміщується на формування суб'єктної позиції аспіранта. Здобувач переходить від ролі об'єкта навчання до ролі активного суб'єкта власної науково-дослідної діяльності. Як зазначає Н. Волкова та І. Олійник, тренінгові програми, що інтегрують модулі самоаналізу, цілепокладання і рефлексії, ефективно сприяють розвитку здатності до самостійного критичного мислення, усвідомленню власних наукових цілей та підвищенню рівня дослідницької автономії. Формування інноваційного освітнього середовища через організацію семінарів, вебінарів та наукових гуртків, забезпечує умови для побудови індивідуальних освітніх траєкторій. У такому середовищі аспіранти мають змогу обмінюватися досвідом і спільно знаходити рішення наукових проблем (Н. Волкова, І. Олійник, 2025).

В сучасних умовах формування дослідницької ідентичності аспіранта відбувається під впливом особливих соціально-інституційних чинників, зокрема педагогічного супроводу, менторства, супервізії та організаційної підтримки з боку закладу освіти. Ефективна взаємодія аспіранта з науковим керівником сприяє поступовому переходу від позиції «здобувача освіти» до позиції «рівноправного дослідника». Водночас інституційна підтримка створює необхідне середовище для розвитку академічної автономії, критичного мислення та наукової етики. Таким чином, дослідницька ідентичність аспіранта є результатом синтезу соціокультурних практик, андрагогічних принципів і психологічних механізмів саморозвитку, що забезпечує цілісне становлення особистості в науковому просторі.

У процесі підготовки аспірантів ключову роль відіграють інноваційні технології підтримки, зокрема коучинг та менторство. Такі підходи створюють безпечне психологічне середовище, сприятливе для розвитку автономії та дослідницької самостійності:

- Коучинг визначається як партнерський фасилітативний процес, спрямований на розкриття потенціалу здобувача, формування усвідомленості та відповідальності за власний науковий розвиток.

- Менторство розглядається як форма міжособистісного наставництва, орієнтована на передачу досвіду, надання підтримки та моделювання професійної компетентності аспіранта. В тому числі менторство допомагає формувати особистісну відповідальність за результати наукової діяльності.

Доведено, що поєднання коучингових і менторських стратегій у структурі науково-педагогічної практики сприяє формуванню навичок самоменеджменту, саморозвитку й академічної стійкості. Наприклад, Н. Волкова, І. Олійник, практичними інструментами підтримки пропонують модель GROW, техніку «колесо балансу», ведення рефлексивного журналу та кейс-аналіз (Н. Волкова, І. Олійник, 2025). Подібні інструменти розвивають здатність аспіранта до самоаналізу, планування професійного зростання та побудови індивідуальної освітньої траєкторії.

Ефективність підтримки залежить також і від низки дидактичних і психологічних умов: персоналізації освітнього супроводу, забезпечення емоційної безпеки, розвитку академічної

доброчесності та культури рефлексивного діалогу. Науково обґрунтовано, що застосування коучингу та менторства не лише підвищує якість професійної підготовки, але й формує нову культуру академічної взаємодії, засновану на принципах партнерства, довіри та відповідальності.

Результати досліджень (М. Кравченко, К. Бояринова, А. Дунська та ін., 2021) підтверджують, що аспіранти, залучені до коучингових і менторських практик, демонструють вищий рівень саморегуляції, самооцінки та мотивації до дослідницької діяльності.

Ефективна підготовка майбутніх докторів філософії неможлива без створення комплексної системи психолого-педагогічного супроводу, яка інтегрує освітній, науково-дослідницький та інноваційний компоненти. Аспірантура має виступати не лише академічним етапом, а й середовищем особистісного й професійного становлення молодого дослідника. Центральним елементом цієї системи визначено педагогічне наставництво, супервізію та колективну рефлексію, які забезпечують розвиток дослідницької культури, академічної етики та готовності до самостійної наукової діяльності. Значну увагу приділено формуванню дослідницьких компетентностей через проектно-орієнтоване навчання, міждисциплінарну взаємодію та включення аспірантів у спільні наукові проекти. Психологічна складова підтримки реалізується через консультування, тренінги з емоційної регуляції, профілактику вигорання та розвиток навичок академічного самоменеджменту. Поєднання педагогічної фасилітації й психологічного супроводу створює сприятливі умови для формування мотивації до наукової творчості та внутрішньої відповідальності за результати дослідження. Окремо виділено роль інституційної підтримки – створення шкіл молодого науковця, центрів розвитку академічних компетентностей, мереж професійної комунікації. Зазначено, що така модель сприяє не лише ефективності освітнього процесу, а й підвищенню рівня академічної автономії аспірантів (K. Levecque et al., 2017; N. Mahsood et al., 2025). Таким чином, *психолого-педагогічна підтримка розглядається як багатовимірна система взаємодії, що поєднує наставництво, партнерство і психологічну стійкість здобувачів третього рівня освіти.*

Формування дослідницької ідентичності аспіранта є складним процесом, який поєднує соціальні, психологічні та освітні чинники. У межах *соціокультурного підходу* це явище розглядається як поступове входження здобувача в академічну спільноту, де відбувається засвоєння норм, цінностей, комунікативних практик і стандартів наукової діяльності. Становлення дослідника можливе лише через активну участь у «спільнотах практики», де відбувається взаємне навчання та професійна соціалізація (E. Wenger, 1998). *Андрагогічний підхід* акцентує увагу на самостійності, усвідомленості та внутрішній мотивації аспіранта як дорослого здобувача освіти. Саме здатність до самонавчання, рефлексії та постановки власних цілей визначає зрілість дослідника. *Психологічний підхід* доповнює попередні, висвітлюючи роль емоційно-когнітивних процесів у науковій діяльності. У цьому контексті важливими є концепти *самоефективності, академічного благополуччя та здатності до саморегуляції в умовах стресу, невизначеності та високих вимог.*

Отже, під *психолого-педагогічною підтримкою аспірантів* розуміється цілісна система науково обґрунтованих заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для професійного, особистісного й наукового становлення здобувача третього рівня освіти. Її основною метою є гармонізація освітнього середовища, розвиток дослідницької автономії та забезпечення психологічного комфорту аспіранта в процесі навчання й наукової роботи. Така підтримка інтегрує чотири взаємопов'язані напрями, що взаємодоповнюють один одного та формують єдину педагогічну екосистему розвитку молодого науковця.

Таблиця 1

Основні напрями психолого-педагогічної підтримки аспірантів у системі підготовки здобувачів третього рівня освіти

Напрямок підтримки	Зміст і форми реалізації	Очікувані результати для аспіранта
Психологічний супровід	Тренінги з розвитку саморегуляції, емоційного інтелекту, навичок тайм-менеджменту; профілактика стресу та академічної тривожності; індивідуальні консультації з психологом (О. Щотка,	Зниження рівня емоційного напруження, формування стресостійкості, розвиток навичок саморегуляції, підвищення впевненості у власних силах.

	2024).	
Педагогічна підтримка	Тьюторський супровід; індивідуальні освітньо-наукові плани; рефлексивні семінари; воркшопи з академічного письма й методології досліджень.	Розвиток дослідницької автономії, уміння критично аналізувати наукові джерела, вдосконалення навичок письмової академічної комунікації.
Організаційно-менторська підтримка	Супервізія; партнерські взаємини між науковим керівником і аспірантом; участь у дослідницьких групах і наукових проєктах.	Поглиблення професійної компетентності, формування дослідницької ідентичності, розвиток академічної етики, стратегічного мислення.
Соціально-інституційна підтримка	Діяльність шкіл молодого науковця, рад молодих учених; грантові програми; участь у міжнародних акад. мічних ініціативах (НАЗЯВО, 2024).	Розширення можливостей академічної мобільності, розвиток навичок наукової комунікації, підвищення інтеграції в наукове середовище.

Джерело: Складено авторами

Системний підхід до організації психолого-педагогічної підтримки аспірантів охоплює як індивідуальний, так і інституційний рівні впливу. Узагальнення чотирьох напрямів – *психологічного, педагогічного, організаційно-менторського та соціально-інституційного* – забезпечує цілісність освітнього процесу, оскільки сприяє підвищенню ефективності дослідницької діяльності аспірантів, зниженню рівня академічного стресу та формуванню стійкої наукової мотивації. Важливо, що зазначені напрями підтримки узгоджуються з принципами Європейської рамки кваліфікацій і рекомендаціями НАЗЯВО щодо якості підготовки майбутніх докторів філософії (PhD) (НАЗЯВО, 2020). Реалізація таких заходів дозволяє створити розвивальне академічне середовище, орієнтоване на формування компетентного, психологічно зрілого та соціально відповідального молодого науковця.

Отже, психолого-педагогічна підтримка аспірантів є системним інструментом підвищення якості підготовки молодих учених, який поєднує індивідуальний підхід, партнерські взаємини й інституційну взаємодію. Її реалізація сприяє розвитку емоційної стійкості, академічної автономії, критичного мислення та відповідальності за результати наукової діяльності, забезпечуючи комплексне становлення особистості дослідника.

В сучасних умовах аспірантський період характеризується високим рівнем невизначеності, потребою у саморегуляції, балансом між навчальною, науковою та особистою сферами. Емпіричні дослідження вказують на прямий зв'язок між академічною самоефективністю і здатністю до завершення роботи над дисертацією (Yokoama, 2019).

Психолого-педагогічні умови ефективної підтримки аспірантів формуються на основі комплексного підходу і включають такі ключові компоненти:

1. *Інтеграція психологічного компоненту у зміст докторських шкіл* – передбачає обов'язкове включення модулів із самоменеджменту, наукової етики та дослідницької комунікації, що сприяють розвитку здатності аспірантів до самостійного планування діяльності, дотримання етичних стандартів і ефективної взаємодії у науковому середовищі.

2. *Розвиток компетентностей керівників* – реалізується через навчальні програми для супервізорів, орієнтовані на коучингові та фасилітаційні підходи, що дозволяють підвищити якість наставництва та підтримку індивідуального розвитку аспірантів (Н. Волкова, І. Олійник, 2025).

3. *Створення рефлексивного середовища* – забезпечує умови для систематичного усвідомлення аспірантом власного навчально-наукового прогресу, виявлення труднощів і вироблення ефективних стратегій їх подолання.

4. *Підтримка психологічного здоров'я* – передбачає регулярне проведення профілактичних програм, спрямованих на зниження ризику емоційного вигорання та формування стійкості до стресових ситуацій, особливо в сучасних умовах повномасштабної війни в Україні.

Інтегрований підхід, що охоплює академічний, психологічний та соціальний виміри розвитку, забезпечує комплексну підтримку аспірантів і сприяє підвищенню ефективності їх навчально-наукової діяльності.

Необхідно застосовувати системне діагностування та розвиток аналітико-пізнавальної активності (АПА), здатності до наукового пошуку аспірантів, оскільки саме ці показники визначають рівень їхньої дослідницької готовності та формують траєкторію наукових досягнень. Ідеї модернізації управління освітою та підвищення якості підготовки здобувачів, розвинуті у працях Г. Дмитренка, Н. Головач, Л. Згалат-Лозинської, акцентують необхідність упровадження системного моніторингу АПА та ключових компетентностей на всіх етапах підготовки (Г. Дмитренко, Н. Головач, Л. Згалат-Лозинська, 2021).

Практична реалізація цього підходу можлива через стартове тестування мотиваційно-методологічної готовності, регулярне оцінювання АПА, рівня рефлексивності та здатності аспірантів до пошуку й критичного опрацювання наукових джерел. Вимоги до підготовки докторів філософії й організації наукової діяльності підтверджують доцільність планового контролю розвитку дослідницьких компетентностей і динаміки їх формування (КМУ № 261, 2016).

Поєднання таких діагностичних процедур із консультативною підтримкою дозволяє своєчасно коригувати індивідуальні освітньо-дослідницькі плани, знижувати ризики дезадаптації та атриції аспірантів. Очікуваним результатом є формування у закладів освіти аналітичної бази для ефективного управління якістю підготовки, а у здобувачів – персоналізованих маршрутів розвитку дослідницької компетентності та підвищення рівня наукової самостійності.

Враховуючи вищенаведене, представляємо модель психолого-педагогічної підтримки аспірантів, здатної забезпечити діагностику, розвиток ключових умінь і мотиваційної сфери здобувачів, яка інтегрує педагогічні, психологічні та організаційні механізми впливу, сприяючи формуванню наукової автономії, стійкості й ефективності освітньо-дослідницької підготовки. Модель базується на принципах цілісності, варіативності, суб'єктності та партнерства, що забезпечують гармонійний розвиток дослідника як особистості і професіонала.

Рис. 1. Модель психолого-педагогічної підтримки аспірантів

Джерело: Розроблено авторами

Структура моделі включає: *цільовий блок*, спрямований на формування компетентного, психологічно стійкого й етичного науковця; *мотиваційно-ціннісний блок*, орієнтований на розвиток внутрішньої мотивації та дотримання академічної доброчесності; *змістово-операційний блок*, що інтегрує сучасні педагогічні й психологічні технології підтримки (коучинг, фасилітацію, супервізію, групову рефлексію); *результативний блок*, який відображає рівень академічної самоефективності, задоволеності освітнім процесом і наукової продуктивності.

У системі ЗВО модель реалізується через *три рівні підтримки*: індивідуальний (персональне консультування, планування дослідження), груповий (наукові семінари, тренінги, групи взаємопідтримки) та інституційний (університетська політика супервізії, менторські програми, моніторинг добробуту аспірантів). Її ефективність посилюється *інтеграцією цифрових ресурсів та співпрацею з міжнародними мережами докторантур*.

Запропонований системний підхід відображає взаємодію трьох ключових суб'єктів – аспіранта, наукового керівника й інституції – доводить, що найвищі результати досягаються за умов балансу автономії та підтримки, відкритих наукових комунікацій, домінування внутрішньої мотивації й університетської культури, орієнтованої на добробут і залучення молодих науковців.

Висновки. Психолого-педагогічна підтримка аспірантів є невід'ємною складовою забезпечення якості підготовки докторів філософії, оскільки поєднує аспекти психоемоційного благополуччя, розвитку дослідницьких компетентностей та соціальної інтеграції здобувачів у академічне середовище. В умовах українських університетів постає потреба в інституційному закріпленні програм супервізії, наставництва й психологічного консультування як обов'язкових елементів освітнього процесу здобувачів ступеня доктора філософії (PhD). Сучасна підготовка дослідників потребує комплексного підходу, що поєднує педагогічні, психологічні та організаційні засоби впливу. Запропонована авторська модель передбачає цілісний підхід до організації підтримки, який включає чотири взаємопов'язані блоки (психологічний, педагогічний, організаційно-менторський, соціально-інституційний), реалізується на трьох рівнях (індивідуальному, кафедральному й університетському). Її впровадження сприятиме підвищенню ефективності дослідницької діяльності аспірантів, зниженню рівня академічної атриції, формуванню зрілої дослідницької ідентичності та зміцненню наукового потенціалу країни в цілому. Перспективи подальших досліджень вбачаються в емпіричній перевірці моделі та розробці цифрових інструментів підтримки.

Список використаних джерел:

1. **Волкова Н., Олійник І.** (2025). Формування у аспірантів навичок самоменеджменту та саморозвитку: коучинг і менторинг в умовах науково-викладацької практики і практики в педагогічній майстерні. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*, 3, 5–13. DOI:10.31651/2524-2660-2025-2-5-13. <https://new.ejournal.cdu.edu.ua/pedagogics/article/view/173>
2. **Щотка О. П.** (2024). Задоволеність життям та особистісне зростання аспірантів: динаміка взаємозв'язку під час війни. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Психологія*, 4, 63–70. https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/4_2024/4_2024.pdf
3. **Кравченко М. О., Бояринова К. О., Дунська А. Р. та ін.** (2021). *Педагогічна практика аспірантів: рекомендації до проходження*. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. <https://ela.kpi.ua/bitstreams/399ac25d-f62c-4aee-bc53-3a74f8c91456/download>
4. **Про затвердження** Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261. *Законодавство України*. <https://zakon.rada.gov.ua/go/261-2016-%D0%BF>
5. Gardner S. K. (2010). Faculty perspectives on doctoral socialization. *International Journal of Doctoral Studies*, 5, 39–53. <https://ijds.org/Volume5/IJDSv5p039-053Gardner293.pdf>
6. Weidman J. C., Twale D. J., Stein E. L. (2001). *Socialization of Graduate and Professional Students in Higher Education*. Jossey-Bass. <https://eric.ed.gov/?id=ED457710>
7. Levecque K., Anseel F., De Beuckelaer A., Van der Heyden J., Gisle L. (2017). Work organization and mental health problems in PhD students. *Research Policy*, 46(4), 868–879. <http://hdl.handle.net/1854/LU-8523889>
8. Mahsood N., et al. (2025). Assessing the well-being of PhD scholars: a scoping review. *BMC Psychology*. <https://bmcp psychology.biomedcentral.com/articles/10.1186/s40359-025-02668-2>
9. Wenger E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/highereducation/books/communities-of-practice/724C22A03B12D11DFC345EEF0AD3F22A>
10. Yokoyama S. (2019). Academic Self-Efficacy and Academic Performance in Online Learning: A Mini Review. *Frontiers in Psychology*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6357917/>
11. **Дмитренко Г. А., Головач Н. В.,**

Згалат-Позинська Л. О. (2021). *Стратегія розвитку людства. Новий гуманізм в освіті: науково-публіцистичне видання / за заг. ред. Г. А. Дмитренко*. Київ: ДКС-центр. 257 с. 12. **НАЗЯВО.** (2020). *Рекомендації для експертів Національного агентства стосовно акредитації освітніх програм третього рівня вищої освіти (PhD)*. Київ. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Рекомендації-стосовно-акредитації-PhD-програм.pdf>

References:

1. Volkova N., Olijnyk I. (2025) Formuvannya u aspirantiv navychok samomenedzhmentu ta samorosvytku: kouchynh i mentorynh v umovakh naukovy-vykladatskoj praktyky i praktyky v pedahohichnij majsterni. Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya «Pedahohichni nauky». Vypusk 3. S. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-2-5-13>. URL: <https://new.ejournal.cdu.edu.ua/pedagogics/article/view/173> [in Ukrainian]. 2. Shchotka O. P. (2024) Zadovolenist zhyttiam ta osobystisne zrostannia aspirantiv: dynamika vzaiemozv'язku pid chas viiny. Vcheni zapysky TNU im. V. I. Vernadskoho. Seriya: Psykholohiia. Tom 35 (74). № 4. S. 63–70 [in Ukrainian]. 3. Kravchenko M. O., Boyarynova K. O., Dunska A. R. ta in. (2021) Pedahohichna praktyka aspirantiv: Rekomendatsii do prokhodzhennia. Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho [in Ukrainian]. 4. Pro zatverdzhennia Poryadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoj osvity stupenya doktora filosofiyi ta doktora nauk u zakladakh vyshchoj osvity (naukovykh ustanovakh): postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 bereznia 2016 r. № 261. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/261-2016-%D0%BF> [in Ukrainian]. 5. Gardner S. K. (2010) Faculty Perspectives on Doctoral Student Socialization in Five Disciplines. International Journal of Doctoral Studies. (5). S. 39–53 [in English]. 6. Weidman J. C., Twale D. J., Stein E. L. (2001) Socialization of Graduate and Professional Students in Higher Education: A Perilous Passage? ASHE-ERIC Higher Education Report, Volume 28, Number 3. Jossey-Bass Higher and Adult Education Series. San Francisco: Jossey-Bass, Publishers, Inc. [in English]. 7. Levecque K., Anseel F., De Beuckelaer A., Van der Heyden J., Gisle L. (2017) Work organization and mental health problems in PhD students. Research Policy. (46(4)). S. 868–879 [in English]. 8. Mahsood N., Mahboob U., Asim M. ta in. (2025) Assessing the well-being of PhD scholars: a scoping review. BMC Psychology. (13). 362 [in English]. 9. Wenger E. (1998) Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity. Cambridge: Cambridge University Press [in English]. 10. Yokoyama S. (2019) Academic Self-Efficacy and Academic Performance in Online Learning: A Mini Review. Frontiers in Psychology. (9). 2794 [in English]. 11. Dmytrenko H. A., Holovach N. V., Zhalat-Lozynska L. O. (2021) Stratehiia rozvytku liudstva. Novyi humanizm v osviti: naukovy-publytsystychn e vydannia. Kyiv: DKS-isentr. 257 s. [in Ukrainian]. 12. NAZYAVO. (2020) Rekomendatsii dlia ekspertiv Natsionalnoho ahentstva stosovno akredyatsii osvithnih prohran tretioho rivnia vyshchoj osvity (PhD). Kyiv. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Рекомендації-стосовно-акредитації-PhD-програм.pdf> [in Ukrainian].

HOLOVACH, N, T. OSADCHA. PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF POSTGRADUATE STUDENTS IN THE PROCESS OF DEVELOPMENT AS RESEARCHERS.

The article is devoted to the theoretical substantiation and practical implementation of psychological and pedagogical support for postgraduate students in the process of their formation as independent researchers in the conditions of transformation of the higher education system of Ukraine. The peculiarities of the adaptation of applicants to scientific and research activities, the formation of research competencies and the development of a subjective position are revealed. Attention is focused on the importance of interdisciplinary interaction, mentoring, coaching and the creation of an innovative educational environment as factors of increasing motivation for scientific work and overcoming psychological barriers. The integration of psychological diagnostics, reflective practices and pedagogical strategies is considered as the basis for the self-actualization of postgraduate students and the formation of their research identity. Based on the analysis of Ukrainian and foreign sources, an author's model of support is proposed, covering the stages of adaptation, individualization and integration. The model is built on the principles of integrity, subjectivity and partnership and includes psychological, pedagogical, organizational-mentoring and social-institutional areas.

The practical implementation of the model is provided by support tools - self-management training, supervision, group reflection and monitoring of academic well-being. The conditions for the effective implementation of the model are substantiated, including the personalization of educational and research trajectories, the development of the competencies of scientific supervisors and the creation of a reflective environment. A system for diagnosing analytical and cognitive activity and the ability to scientific search is proposed for adjusting individual training plans.

The practical significance of the study lies in increasing the efficiency of postgraduate studies by reducing attrition, forming academic autonomy and scientific ethics, and consolidating a support system for the integration of Ukrainian postgraduate studies into the European educational space.

Keywords: postgraduate students, psychological and pedagogical support, researcher development, research identity, research autonomy.

Подано 27.01.2025
Рекомендовано до друку 05.12.2025